

Javis

anima

Urednik
Mirjana Sovrović

Naslov originala
Bruno Clavier
CES ENFANTS QUI VEULENT GUÉRIR LEURS PARENTS
© 2019, Éditions Payot & Rivages
© Fedon, Beograd

Bruno Klavije

**DECA KOJA ŽELE
DA IZLEČE SVOJE
RODITELJE**

Prevela s francuskog
Slavica Miletić

Beograd, 2022

*Ameli, Rozi, Mateu, Aliksu
Didijeu Dimi, Danijel Flomenbom, An Milet*

*Svoj deci koja su me svemu naučila,
onoj o kojima govori ova knjiga i ostaloj*

*Svim roditeljima koji su želeli da ispričam kroz
šta su prošli oni i njihova deca*

Uvod

Neizmerna ljubav deteta prema roditeljima

Imao sam sreću da triput postanem otac. Kao i mnogi drugi roditelji, dajem sve od sebe da svojoj deci obezbedim srećan život.

Iako mi na konsultacije dolaze mnoge porodice i njihova deca, i meni se događa da, kad je reč o mojoj deci, osetim istu roditeljsku bespomoćnost i zbunjenost koju osećaju oni koje primam. Ne plašim se da to kažem, da to kažem baš njima. U najmanju ruku, pokušavam da na svoju decu primenim ono što savetujem drugim roditeljima. A te roditelje pokušavam da umirim uveravajući ih da roditeljske teškoće, na ovaj ili onaj način, delimo svi.

S obzirom na moj komplikovani životni put, na bolno detinjstvo, nije me iznenadilo da vidim da „moj prtljag“, urkos svemu, nose moja deca. S vremenom sam shvatio da ih on pritiska i više nego što sam mislio, i to na strašan način. Razlog tome, međutim, nije izostanak psihoterapijskog rada na sebi. Iskreno sam mislio da oni neće proživljavati patnje koje sam proživljavao ja, da neće prolaziti kroz ista iskušenja; verovao sam da sam ih, bar do tog trenutka, poštedeo sličnih trauma. Utoliko bolje. Pa ipak, sve ono što je

u meni ostalo nesvesno – sve one emocije koje su me uprkos terapijskom radu na sebi i dalje nastanjivale – uspeo je da ih se na ovaj ili onaj način domogne.

Nisam shvatao zašto je moj sin tako često gnevan sve do onog dana kada je, tokom jedne lične seanse s psihoanalitičarem, na površinu izbio moj potisnuti gnev, posebno prema roditeljima. Shvatio sam da sam toliko želeo da poštedim i zaštitim svoje roditelje da sam to osećanje učinio nepristupačnim za svoju svest i za svaki oblik izražavanja. Na svoju štetu. Isto tako, i na štetu svog deteta. Kad sam se te večeri vratio kući, moj sin i ja smo se pogledali u oči, osmehnuli se jedan drugom, i njegov gnev je nestao. U tome su učestvovala tri generacije: moje dete je štitilo mene, a ja sam štitio svoje roditelje. Moj sin je izražavao svoj gnev zato da bih ja izrazio svoj, zato što je želeo da me „izleči“. Tog dana sam preuzeo svoj „prtljag“, barem jedan njegov deo.

Nismo svesni u kojoj meri su dobri roditelji u većini. Upoznao sam nekoliko zaista katastrofalnih; ima i takvih. Oni koji dolaze kod mene s decom uvek čine najviše što mogu s obzirom na ograničenja koja ima svako od nas. Mislim da su ljudi koji dođu da ispričaju svoj život, da ga podastru pogledu nekog trećeg, neverovatno hrabri. Većina tih ljudi se oseća krivim prema svojoj deci. Ko može da oceni to što oni rade, ko je zaista u stanju da definiše dobrog roditelja? Takvo istraživanje bi možda zahtevalo da se ispita ceo jedan život, ili čak i više života, da bi se tek na kraju zaključilo da li je to zaista imalo smisla. Psihoanalitičari, među kojima sam i ja, ali posebno psihoanaliza uopšte, mogu im na kraju izazvati osećanje krivice, navesti ih da se uzajamno optužuju. Terapeutska moda je u jednoj epohi zahtevala bičevanje očeva, majki, i očeva i majki.

Ali nema kurseva iz roditeljstva, nema diploma, nema škole u kojoj se ono uči. Mogli bismo reći da nam se ono sruči na glavu bez ikakve posebne pripreme. Od danas do sutra, iz statusa deteta – a dete ćemo uvek ostati – prelazimo u status roditelja, i moramo da obavljamo težak zadatak za koji ne postoji uputstvo za upotrebu. Kao što se muškarac ili žena ne rađa, već to postaje, tako se ne rađa ni roditelj. Ono što smo voleli u sopstvenom vaspitanju želimo da reprodukujemo; ono čega smo se grozili želimo da izbegnemo. Samo, tu ništa nije jednostavno, tako da sa svojom decom nesvesno možemo ponavljati ono što nam je donosilo patnju, a ne prenositi im ono što nam je koristilo.

Gljučni značaj za te pojave imaju transgeneracijska ponavljanja, budući da su tu na delu nesvesno, tajne i prećutkivanja, kao što vidimo u knjizi An Anslen Šicenberger i mog prijatelja Gislena Defrudea *Deca bolesna od svojih roditelja*. Naslov moje knjige najpre se sâm nametnuo kao najtačniji za ono što sam želeo da kažem, a onda sam se, naknadno, setio njihovog naslova. Svoj sam, međutim, možda izabrao i zato što mi izgleda kao pozitivan nastavak njihovog, jer pokazuje da deca nisu toliko bolesna od svojih roditelja koliko od toga što mnogo vole svoje roditelje.

Želeo sam da preko svih dečjih slučajeva koji su se našli u ovoj knjizi omogućim vama, čitaocima, danas odraslim ljudima koji ne moraju nužno biti majke ili očevi, da shvatite da ste u detinjstvu možda želeli da spasavate svoje roditelje; ta želja traje celog života, ponekad čak i posle smrti roditelja. O velikim godišnjim praznicima, Božiću, Uskrsu, pa i za vreme školskog raspusta i odmora, ponovo provodimo vreme s roditeljima. Često je tu i porodica koju smo

sami stvorili, a ipak se istovremeno ponovo zatičemo u položaju deteta. Šta god se događalo, kakve god bile okolnosti naših odnosa, ili naše životno doba, mi svesno ili nesvesno ponovo usvajamo dečje mehanizme koje, protiv naše volje, donosi želja da podržimo ili čak izlečimo svoje roditelje.

Sećam se jedne pacijentkinje od tridesetak godina koja se, po povratku s vikenda koji je provela na proslavi povodom majčinog odlaska u penziju, sručila na divan u mom kabinetu da bi mi saopštila u kojoj meri je njen život „promašen“. Nije više mogla da zamisli budućnost, ni profesionalnu, ni ljubavnu, ni društvenu. Tada sam je prvi put video u takvom stanju. Upitao sam je kako se, okružena pažnjom najbližih, osećala njena majka; rekla mi je da majka tokom vikenda nije izgovorila ni jednu jedinu reč. Poistovećena s njom, moja pacijentkinja je već videla sebe u penziji... a tad joj je bilo tek tridesetak godina! Vrlo je moguće da njena majka nije bila zaista svesna tog osetljivog prelaza – uvek smo pomalo zapanjeni kad nam život servira nova iskušenja – i da je bila još manje svesna da će njena kćerka u želji da joj pomogne preuzeti njen bol. Kad je to shvatila, moja pacijentkinja je najednom opet postala onakva kakvu sam je obično viđao: prilično vesela i ispunjana nadama u budućnost. Povratila je svoju životnu dob i svoje probleme.

Kako se deca nose s tim?

Posmatrajmo ih. Svoju decu, decu uopšte. Najčešće zaboravljamo da smo bili kao oni. Kao i oni, pravili smo se da ne obraćamo pažnju na ono što se događa oko nas, pokazivali da nas ništa ne tišti, da smo bezbrižni. Šta god se dešavalo, najčešće smo se tako ponašali.

Kako su moji roditelji? Deca neprestano u sebi postavljaju to pitanje. Iza njihove prividne ravnodušnosti ocrtava se stalna budnost, neizbrisiva briga za drugog. Bez elementarnih oslonaca, njihov život bi mogao postati težak, čak i ugrožen. Kad je sve u redu, osnovna sigurnost im omogućuje da vode srećan život. Kada nije tako, kad je okruženje krhko i nestabilno, deca, umesto da se bave sobom, troše vreme na pokušaje da spasu svoj životni oslonac: da po svaku cenu održe u dobrom stanju svoje roditelje ili usvojitelje, ili neke druge članove porodice koji brinu o njima. To je apsolutni prioritet. Oni gube energiju i zdravlje u želji da izleče te neophodne Druge.

Šta je duboki izvor tog ponašanja? Zašto deca podnose tako mnogo tajnovitih, skrivenih patnji svog okruženja? Suštinska motivacija je ljubav. Bezuslovna, ogromna ljubav deteta prema roditeljima, prema svima onima koji se njim bave, dobro ili loše, koji im posvećuju veliku pažnju ili ih zanemaruju, koji su prema njima nežni ili ih zlostavljaju. Bez obzira na sve, šta god se događalo, deca ih vole i žele da ih izleče.

Prvi deo

**Kako se porodične
sablasi ispoljavaju
kod dece**

Šta je porodična sablast?

Ponavljanje trauma

„Mama više“

Jedna sedmogodišnja devojčica, vrlo tužna, sedi pored majke u čekaonici. Obe ćute. Ne čujem ih dok privodim kraju prethodnu seansu.

Tek što je ušla u kabinet, majka počinje da govori.

– Alisa i ja smo u svojevrsnom ratu. Počelo je pre tri meseca. Najednom se uzjoguni, ne želi više da ustane ujutru. Izneraviram se i onda izbije nasilje. Zbog njenih besova sam je s njene dve i po godine vodila kod jednog dečjeg psihijatra. Tada se to povuklo, ali se sad vratilo, i više ne znam šta da radim. Priznajem da me ne krasi zen spokojstvo. Sve liči na bitku; mogla bih da je istučem, ali to ne želim, pa udaram po zidovima i urlam na nju. Više ne mogu da se kontrolišem.

– Idete li vi na terapiju?

– Išla sam sedam godina, kod jednog poznatog psihologa. Njemu mnogo dugujem.

– Pretpostavljam da ste sa svojim terapeutom pominjali nešto što je moglo predstavljati teškoće u vašem detinjstvu?

– Da, naravno. Ali kad se rodila Alisa, mnogo toga se vratilo. Prilično sam izgubljena.

– Šta se dogodilo s vašom majkom?

Ona najednom počinje da plače. Ne može da govori. I njena kćerka plače, i viče: „Neću da mama bude tužna!“

Majka joj kaže:

– Znaš baku, ona je vikala kad sam bila mala, i još ponekad viče!

Neko vreme zajedno plaču, a onda se obraćam majci:

– Da li ste svesni da ste dosad samo ponavljali ono što je u vašem detinjstvu radila vaša majka?

– U stvari, nisam na to pomislila.

– Mogli ste i da pomislite, a da to ipak i dalje radite. Ponavljanje nas prebacuje na automatskog pilota i naši odnosi s rođenom decom postaju stereotipni, praktično van kontrole. Vičemo na njih kao što su naši roditelji vikali na nas. Ili pak nismo u stanju da podignemo glas kad je to potrebno, što izlazi na isto.

– Mislim da moj bes ima više uzroka. Osećam ga i prema svom ocu jer je napustio moju majku.

I nastavlja:

– Zašto je moja kćerka pre tri meseca postala tako odbojna? Tek tada su počele naše scene.